

INFORMATIEPLAN VERZETSMUSEUM AMSTERDAM

Digitaliseren met Beleid

REEKX, GRONINGEN/ALMERE
VERZETSMUSEUM AMSTERDAM/AMSTERDAM
NOVEMBER 2007

INHOUDSOPGAVE

INHOUDSOPGAVE	II
INLEIDING	III
1. HET VERZETSMUSEUM AMSTERDAM	1
1.1. Achtergrond	1
1.2. Missie, visie, beleidsplan	1
1.3. Kerntaken	2
1.4. Omvang en structuur organisatie	3
1.5. Doelgroepen	4
1.6. Collectie	4
2. VISIE INFORMATIEVOORZIENING	6
3. HUIDIGE INFORMATIEVOORZIENING	8
3.1. Collectie	8
3.2. Opslag en ontsluiting digitaal beeld	8
3.3. Bibliotheek en informatie-eiland	9
3.4. Website	9
3.5. PDA's	9
3.6. Communicatie en PR	10
3.7. Werkprocedures	10
4. GEWENSTE INFORMATIEVOORZIENING	11
4.1. Digitaliseren (en registreren) collectie Verzetsmuseum	11
4.2. Opslag en ontsluiting digitaal beeld	12
4.3. Digitaliseren en ontsluiten audiovisueel materiaal Verzetsmuseum	12
4.4. Oral history	13
4.5. De website	13
4.6. Database verzetsmensen	14
4.7. Bibliotheek: catalogus van Q&A naar Adlib	14
4.8. Communicatie en PR	14
4.9. Werkprocedures	15
5. DIGITALISERINGPLAN	16
5.1. De collecties	16
5.2. ICT infrastructuur	17
5.3. Wijze van digitalisering	17
5.4. Wijze van beschikbaarstelling	19
5.5. Duurzaamheidsstrategie	20

INLEIDING

Digitalisering is voor het Verzetsmuseum de grote uitdaging voor de komende beleidsperiode. Het museum beschikt over een kwetsbare collectie, waarvoor toenemende belangstelling is. Door digitalisering kan die collectie toegankelijk worden gemaakt terwijl de conservering van het authentieke materiaal gewaarborgd blijft. Dit was de reden om subsidie aan te vragen bij het ministerie van OCW om een Informatieplan te schrijven, in het kader van de regeling 'Digitaliseren met Beleid'. Met deze subsidieregeling wil het ministerie van OCW het digitaliseringsproces binnen musea en andere erfgoedinstellingen duurzaam inbedden in organisatie, beleid en werkprocessen. Het doel is erfgoed beter toegankelijk, vindbaar en bruikbaar te maken voor iedereen, nu en in de toekomst.

In het Informatieplan brengt het museum samenhang tussen het algemene museumbeleid en het ICT-beleid, en dient als uitgangspunt voor het bijbehorende Digitaliseringsplan. Het Digitaliseringsplan, dat onderdeel uitmaakt van dit Informatieplan, omschrijft de uitgangspunten voor de vertaling van het ICT-beleid naar het operationele niveau: op welke manier en volgens welke kwaliteitscriteria wordt de collectie van het museum digitaal geregistreerd, gedocumenteerd, voorzien van digitaal beeldmateriaal en elektronisch beschikbaar gesteld.

Bij het opstellen van het Informatieplan heeft het Verzetsmuseum zich gehouden aan de opzet en structuur, zoals die staat beschreven in het ICT-register 2006 ten behoeve van het subsidieregeling 'Digitaliseren met Beleid'. Bij de uitwerking van het Digitaliseringsplan heeft het museum de ICT-criteria aangehouden die zijn opgesteld door Digitaal Erfgoed Nederland (DEN) en die door OCW binnen de regeling verplicht zijn gesteld.

Het voorliggende plan geeft aan wat het Verzetsmuseum wil bereiken met digitalisering van de collectie. Een nadere uitwerking in concrete projecten voor de verschillende onderdelen moet voortvloeien uit de uitgangspunten die zijn opgesteld in dit beleidsstuk. Het Informatieplan is een voorwaarde van het ministerie van OCW voor het verkrijgen van subsidie voor deze afzonderlijke digitaliseringsprojecten.

1. HET VERZETSMUSEUM AMSTERDAM

De Tweede Wereldoorlog is de meest ingrijpende episode uit de Nederlandse geschiedenis in de twintigste eeuw. Veel normen en waarden in onze samenleving zijn mede gebaseerd op de ervaringen uit deze oorlog. Het Verzetsmuseum houdt dit gedachtegoed levend bij jongere generaties en brengt het onder de aandacht van nieuwkomers in Nederland. Het Verzetsmuseum staat voor kwaliteit, vervult een belangrijke educatieve functie en bezit een unieke collectie cultureel erfgoed.

1.1. Achtergrond

In 1985 is het Verzetsmuseum Amsterdam geopend. Het museum is opgericht door een groep van voornamelijk oud-verzetsmensen. Het was hun doel 'om met de lessen uit de jaren 1940-1945 als uitgangspunt opnieuw op de bres te staan voor vrijheid, democratie en vrede'. Het museum was de eerste jaren gehuisvest in een voormalige synagoge in de Lekstraat. In 1999 verhuisde het museum naar het monumentale gebouw Plancius tegenover Artis. Hier maakt het een voorspoedige ontwikkeling door. Het museum trok de afgelopen jaren 50.000 bezoekers en is door het *Historisch Nieuwsblad* uitgeroepen tot het beste historische museum van Nederland.

Het Verzetsmuseum beheert, ontsluit en presenteert een collectie authentiek materiaal over het dagelijks leven en het verzet in Nederland tijdens de Tweede Wereldoorlog. Deze collectie vormt een bijzonder deel van ons culturele erfgoed. In 1997 bepaalde de Mondriaan Stichting in het kader van het Deltaplan voor cultuurbehoud, dat een deel van deze collectie beschouwd moet worden als onvervangbaar Nederlands cultuurbezit. Het Verzetsmuseum Amsterdam werkt vanaf 1995 met een collectiebeleidsplan en een beveiligingsplan. In 2002 werd het Verzetsmuseum als één van de eerste acht musea in Amsterdam opgenomen in het Nationaal Museumregister.

In de afgelopen periode is het museum uitgegroeid tot een goed draaiende projectorganisatie, die naast de permanente expositie nationaal toonaangevende, vernieuwende wisseltonstellingen en aanvullende randprogrammering organiseert voor een steeds groeiend publiek. Daarnaast hecht het Verzetsmuseum veel waarde aan samenwerking met andere organisaties bij het realiseren van tentoonstellingen en activiteiten. Deze partners kunnen collega-instellingen op het gebied van de Tweede Wereldoorlog zijn, organisaties met deskundigheid ten aanzien van de behandelde actuele onderwerpen, zoals Amnesty International, maar ook sectoroverschrijdende instellingen als Kunstenaars&Co.

Het Verzetsmuseum heeft een toonaangevende positie verworven binnen de nationale en internationale musea over de Tweede Wereldoorlog en zal deze positie in de komende jaren verder uitbouwen.

1.2. Missie, visie, beleidsplan

Het Verzetsmuseum Amsterdam wil een museum zijn waar zoveel mogelijk bezoekers kennis komen nemen van het dagelijks leven en het verzet van Nederlanders tijdens de nazi-bezetting en dat van de bevolking in Nederlands-Indië tijdens de bezetting door Japan. Het museum wil bij hen

bewustzijn creëren over de keuzes die men destijds maakte en hen aanzetten tot nadenken over actuele situaties en het eigen handelen.

Er bestaat in de samenleving, nationaal en internationaal, een toenemende belangstelling voor gebeurtenissen uit de Tweede Wereldoorlog en hun betekenis voor het heden. Het Verzetmuseum Amsterdam voorziet daarom in een behoefte. Het museum is voor het onderwijs en het algemene publiek een uitstekende plek om kennis en inzicht op te doen door de combinatie van authentieke voorwerpen en persoonlijke verhalen, die genuanceerd en op een aantrekkelijke manier (inhoudelijk en vormtechnisch origineel) worden gepresenteerd. De huidige toplocatie in het centrum van Amsterdam en de aandacht van het museum voor culturele diversiteit versterken de aantrekkingskracht. De grenzen van de groei van het aantal bezoekers zijn voor het museum nog lang niet bereikt.

De belangrijkste doelstellingen uit het beleidsplan van het museum zijn samengevat:

- digitalisering van de collectie t.b.v. ontsluiting voor een breder publiek
- de educatieve kwaliteiten meer inzetten voor andere publieksgroepen dan scholieren
- samenwerking met collega's en aanverwante instellingen ter versterking van de inhoudelijke en organisatorische deskundigheid en de verbreding van het publieksbereik
- voortzetting van een gevarieerd en hoogwaardig tentoonstellings-, activiteiten- en educatief programma ter verhoging van het aantal bezoekers (met name buitenlandse toeristen, individuele jongeren, gezinnen met kinderen, scholieren en nieuwe Nederlanders).

1.3. Kerntaken

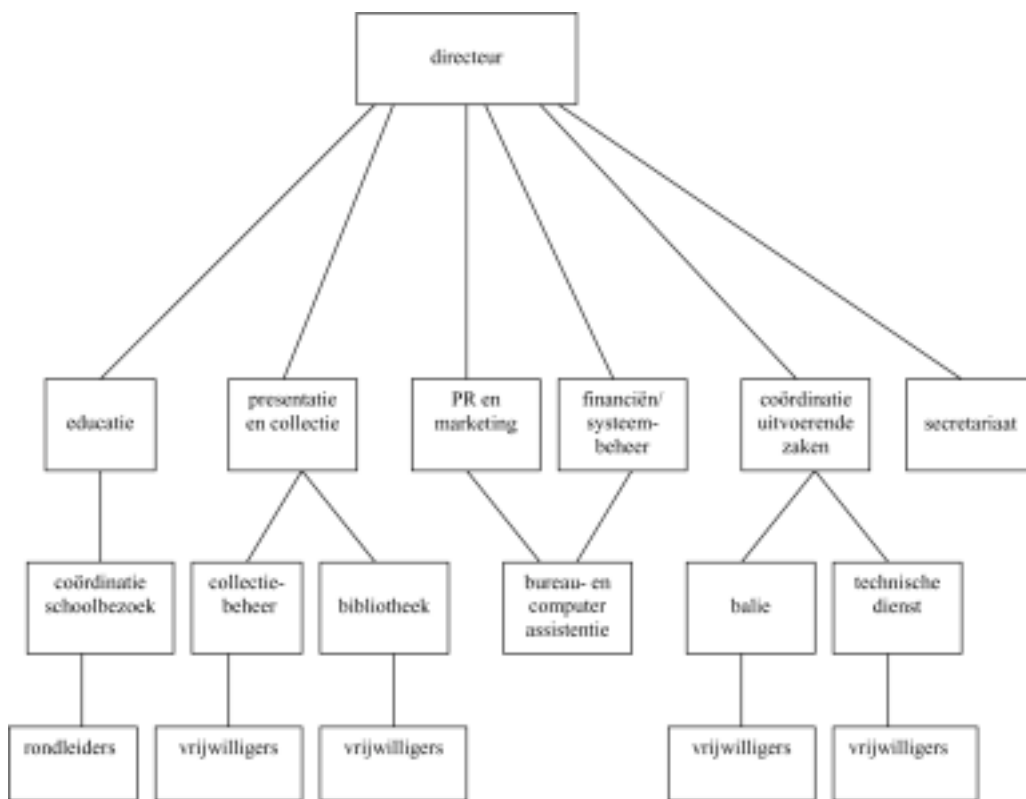
Kerntaken van het museum zijn behoud, beheer, ontsluiting en presentatie van de collectie. De collectie van het Verzetmuseum heeft enkele bijzondere kenmerken. Zo is de fysieke kwaliteit van de authentieke voorwerpen en documenten vaak matig vanwege de papierschaarste en het gebrek aan hoogwaardige materialen tijdens de oorlog. Daarnaast is materiaal dat betrekking heeft op het verzet vaak (bewust) onherkenbaar. Soms zijn het alledaagse gebruiksvoorwerpen die zijn gebruikt in het verzet; door het bijbehorende verhaal krijgt dat materiaal zijn waarde. Belangrijk voor het museum is dan ook het systematisch vastleggen van de achtergrondgegevens bij de collectie. Dit gebeurt onder andere door het afnemen van interviews met betrokkenen op video.

Naast beheer en presentatie van de bijzondere collectie erfgoed is cultuureducatie een kerntaak van het museum. Verzet biedt een aansprekende, positieve invalshoek voor kennisoverdracht van de aangrijpende gebeurtenissen tijdens de oorlog. Het museum laat leerlingen via persoonlijke verhalen over bezetting en verzet nadenken over het belang van wederzijds respect, vrijheid, democratie, de kwetsbaarheid daarvan en de eigen verantwoordelijkheid. Educatie richt zich op de groepen 7 en 8 van het basisonderwijs, alle klassen en schooltypes van het voortgezet onderwijs en sinds 2007 ook op inburgeraars.

1.4. Omvang en structuur organisatie

In 2007 heeft het museum zestien personen in dienst, verdeeld over elf fte. Het betreft negen medewerkers met een regulier, parttime dienstverband en zeven medewerkers via een gesubsidieerde arbeidsplaats. Daarnaast zijn bij het museum bijna zestig vrijwilligers betrokken, die een onmisbare rol spelen bij het verzorgen van rondleidingen, baliewerk, technisch onderhoud en tal van andere werkzaamheden.

Organogram

1.5. Doelgroepen

Een groeiend aantal bezoekers komt jaarlijks naar het museum. In 2005 en 2006 bezochten ca. 50.000 mensen het museum. Het streven is om in 2012 ca. 65.000 bezoekers te ontvangen. Daarnaast trekt de website van het museum jaarlijks ca. 360.000 virtuele bezoekers.

Het museum richt zich in de uitvoering van zijn kerntaken met name op de volgende specifieke doelgroepen:

- onderwijs
- buitenlandse toeristen
- ‘nieuwe’ Nederlanders
- algemeen museumpubliek
- jongeren in gezinsverband.

1.6. Collectie

Het Verzetsmuseum verzamelt authentiek materiaal dat betrekking heeft op de bezetting, en vooral op het verzet in Nederland tijdens de Tweede Wereldoorlog. Binnen het verzamelgebied valt materiaal dat gerelateerd is aan:

- gebeurtenissen en ontwikkelingen uit de jaren dertig die een direct verband hebben met gebeurtenissen uit de Tweede Wereldoorlog
- het nationaal-socialisme in Nederland
- het ingrijpen van de bezettingsomstandigheden in het dagelijks leven
- de gebeurtenissen met betrekking tot de Tweede Wereldoorlog in de landen die destijds deel uitmaakten van het Koninkrijk der Nederlanden (Nederlands-Indië, Suriname, Nederlandse Antillen)
- gebeurtenissen en ontwikkelingen die betrekking hebben op de directe 'nasleep' van de bezettingsperiode

Een verdere afbakening van het verzamelgebied staat beschreven in het Collectieplan 2005. Het verzamelbeleid is afgestemd op dat van een aantal collega-instellingen in Nederland, waarmee materiaal kan worden uitgewisseld. Zonodig verwijst het Verzetsmuseum Amsterdam naar deze instellingen of draagt materiaal aan hen over. Over het collectiebeleid en de onderlinge afstemming vindt regelmatig overleg plaats.

Een belangrijk principe bij de ordening en ontsluiting van de collectie van het Verzetsmuseum is: bij elkaar houden wat bij elkaar hoort, want vooral in de historische samenhang krijgt de collectie zijn waarde. De kern van de collectie van het Verzetsmuseum wordt gevormd door ‘particuliere archieven’. Dat wil zeggen: verzamelingen van documenten en (kleine) voorwerpen die betrekking hebben op een bepaalde persoon of groep, meestal afkomstig uit het verzet. De collectie bestaat verder uit voorwerpen, foto's, affiches, kranten, documenten, brochures en pamfletten, tekeningen, prenten en een schilderijen. Interviews met ooggetuigen op geluidsband of video worden gezien als authentiek bronmateriaal en maken om die reden deel uit van de collectie.

Het museum beschikt sinds de verhuizing over optimale voorzieningen om de collectie te bewaren en te voorzien in de groei. Het collectiebeleid is vastgesteld in een collectieplan en een collectiebeveiligingsplan dat jaarlijks wordt geëvalueerd en bijgesteld.

Aard en ontsluiting collecties

Categorie	omvang (ca.)	in adlib	Ontsloten
Foto's	6.335	100%	<i>Gedigitaliseerd i.h.k..v. Nationale Beeldbank WOII</i>
Voorwerpen	1.200	95%	
Affiches	620	100%	
Prenten, tekeningen, schilderijen	500	85%	
Particuliere Archieven	665	50%	
Themadozen	10 dozen	0%	op thema
Plakboeken	40 dozen	0%	
Kranten (illegaal)	60 dozen / 349 titels	0%	op titel, alfabetisch
Kranten (nazi, gelijkgesch., geall.)	60 dozen	0%	op titel, alfabetisch
Pamfletten (illegaal)	10 dozen	0%	op thema
Brochures (illegaal)	50 dozen	0%	grotendeels op oud kaartsysteem
AV eigen interviews met oorlogsgetuigen	150 audiocassettes / tientallen video's en minidisks	0%	lijst op naam, niet compleet

In de periode 2005-2008 heeft het museum zich met succes actief gericht op uitbreiding van de collectie met materiaal dat betrekking heeft op de voormalige koloniën: Nederlands-Indië, Suriname en de Nederlandse Antillen. Het museum krijgt ook een nog steeds toenemend aantal collectiestukken over Nederland in bezettingstijd geschonken, waaronder ook aanwinsten van bijzondere kwaliteit. De groei van de collectie – die betrekking heeft op een beperkte periode – is eindig. Afname van deze groei werd al veel eerder verwacht, maar is tot nu toe nog uitgebleven. De collectie groeit momenteel nog met ongeveer 100 tot 150 schenkingen per jaar. De verwachting is dat het aantal schenkingen in de nabije toekomst af zal nemen. De collectie kan dan door actieve werving en afstoting nader worden gespecificeerd tot een complete verzameling over het kernonderwerp van het museum.

2. VISIE INFORMATIEVOORZIENING

Het Verzetsmuseum vertelt aan de hand van authentiek materiaal verhalen over gewone en ongewone mensen tijdens de bezettingstijd en de dilemma's waar ze voor kwamen te staan. Het getoonde materiaal bestaat voor een groot deel uit alledaagse gebruiksvorwerpen die een grote cultuurhistorische waarde hebben als de context, betekenis en functie van de objecten bekend zijn (denk aan de vermommingsbril van Hannie Schaft). Kennis over de collectie en over de periode waarin het materiaal tot stand is gekomen, is – naast de collectie zelf – een belangrijk 'bezit' van het museum en van onschatbare waarde. Binnen het museum is dan ook veel informatie verzameld en kennis opgebouwd. Om het authentieke materiaal en de contextuele informatie zo goed en efficiënt mogelijk in te kunnen zetten ziet het Verzetsmuseum grote kansen in digitalisering.

In de eerste plaats is digitalisering zinvol omdat de collectie authentiek materiaal over het algemeen erg kwetsbaar is en gevoelig voor gebruiksschade. Veel voorwerpen zijn niet publiek toegankelijk. Digitalisering maakt het mogelijk om de kwetsbare collectie toegankelijk te maken, terwijl de originelen goed geconserveerd in het depot kunnen blijven. Het Verzetsmuseum streeft er dan ook naar om het materiaal systematisch te digitaliseren zodat zoveel mogelijk collectieonderdelen digitaal beschikbaar kunnen worden gesteld. Het digitale beeld moet daarbij van goede kwaliteit zijn, zodat objecten tot in detail bestudeerd kunnen worden zonder het origineel te raadplegen.

In de tweede plaats biedt digitalisering de mogelijkheid om informatie over het authentieke materiaal te koppelen aan digitale beelden van de objecten en documenten. Deze complete informatie kan hierdoor breed toegankelijk worden gemaakt. Ten slotte kunnen digitale beelden en gedigitaliseerde informatie worden ingezet voor de ontwikkeling van (nieuwe) publiekstoepassingen. De gedigitaliseerde collectie kan gemakkelijker aangeboden worden via exposities, educatieve projecten, de website en PDA's (handcomputers).

Het museum is niet voornemens om op korte termijn de volledige collectie van het museum online toegankelijk te maken. Het museum is nog onvoldoende voorbereid en toegerust op een verantwoorde en adequate afhandeling van de grotere hoeveelheid informatieverzoeken die dit – naar verwachting – met zich mee zal brengen. Voorts is een belangrijk deel van de collectie zeer specifiek en voor een algemeen publiek moeilijk te begrijpen. Daarnaast is veel materiaal privacy gebonden. Via de website zal wel een ruime selectie van het gedigitaliseerde materiaal online beschikbaar worden gesteld.

De digitale technieken zijn volop in ontwikkeling. Als relatief kleine instelling heeft het museum er bewust voor gekozen om wat betreft de digitale ontsluiting van de collectie geen voortrekkersrol te vervullen. Het museum gebruikt de in de museumwereld gangbare technieken. Het museum is wél experimenteel als het gaat om toepassing van nieuwe ICT-technieken voor educatieve doeleinden. Zo heeft het museum een zeer aantrekkelijke educatieve website met spelelementen en een geavanceerd PDA-programma met niveaudifferentiatie; een innovatieve toepassing die in 2007 is ontwikkeld. Ook in de toekomst wil het museum innovatieve educatieve toepassingen ontwikkelen.

De collectie van het Verzetsmuseum sluit in veel opzichten aan bij andere verzamelingen met betrekking tot de Tweede Wereldoorlog in Nederlandse musea en archieven. Met de vijftien belangrijkste instellingen op dit gebied wordt intensief samengewerkt. Digitalisering biedt een unieke kans om de WOII-collecties – die verspreid over het hele land zijn ondergebracht – bijeen te voegen en als de (nagenoeg) complete ‘WOII-collectie Nederland’ voor het publiek te ontsluiten.

Hiermee is een begin gemaakt door de opzet van de ‘Nationale Beeldbank WOII’. In dit kader is in 2007 de gehele fotocollectie van het museum gedigitaliseerd. In 2008 zal de beeldbank online gaan en toegankelijk worden voor een breed publiek. De beeldbank wordt als gezamenlijk project onderhouden vanuit het NIOD (het Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie). Het publiek kan de foto's online bestellen, zodat de afzonderlijke instellingen slechts in beperkte mate met serviceverzoeken worden belast. De Nationale Beeldbank WOII zal mogelijk na de ontsluiting van alle foto's worden uitgebreid met ander beeldmateriaal, zoals affiches en prenten.

Digitalisering biedt ook de mogelijkheid om een lang gekoesterde wens in vervulling te brengen: het opzetten van een database waarin alle op talloze plekken bekende informatie over verzetsmensen en plaatsen van verzet wordt samengebracht en ontsloten. Tot nu toe zijn alleen de gegevens van Friesland goed geïnventariseerd, terwijl er grote behoefte is aan zo'n overzicht. Het museum wordt bijna dagelijks benaderd met vragen waarop het antwoord heel moeilijk te vinden is. Door een Wikipedia-achtige opzet zal het publiek de mogelijkheid krijgen om gegevens toe te voegen. Ook dit idee wil het museum realiseren in samenwerking met collega-instellingen.

3. HUIDIGE INFORMATIEVOORZIENING

Het Verzetsmuseum is een professioneel (geregistreerd) museum dat met beperkte menskracht en middelen een druk programma uitvoert en een flinke collectie beheert. In de loop der jaren hebben de medewerkers binnen hun afdelingen informatieverzamelingen aangelegd die relevant zijn voor hun werk. Automatisering en informatisering hebben de laatste jaren een enorme vlucht genomen en naarmate de mogelijkheden op het gebied van ICT toenemen ontstaat er een steeds grotere behoefte aan meer (en betere) toegang tot al die verschillende informatieverzamelingen, het liefst digitaal. Binnen het Verzetsmuseum is een groeiende behoefte aan kennis, informatie en digitaal beeld van de collecties. De informatie is nu versnipperd over verschillende afdelingen en niet volledig toegankelijk.

3.1. Collectie

Het museum is er met de blijvende groei van de collectie en het toenemend aantal verzoeken om de collectie te raadplegen in geslaagd de basisregistratie in orde te houden. Het heeft ook de eerste stappen gezet op het pad van de digitalisering. Voorwaarde voor digitale ontsluiting van de collectie is dat het materiaal uitgebreid wordt geregistreerd. De afgelopen jaren heeft het museum bij de ontsluiting van de prioriteit gegeven aan het beeldmateriaal (foto's, tekeningen/prenten) en voorwerpen. Enerzijds omdat dit materiaal is dat vaak wordt gebruikt voor presentatiedoeleinden. Anderzijds omdat de omschrijving relatief eenvoudig is. Wat noodgedwongen onvoldoende is gevorderd, is de ontsluiting van de particuliere archieven, terwijl die de meest unieke en belangrijke onderdelen uit de collectie bevatten. Het vergt veel tijd, brede historische kennis en soms nader onderzoek om het materiaal uit het verzet te begrijpen en effectief te ontsluiten. Het museum streeft ernaar om in de periode 2007-2009 de registratie van de particuliere archieven met inzet van extra financiële middelen en extra – gekwalificeerd – personeel op projectbasis realiseren. Het is van belang dat dit gebeurt nu er nog mensen leven die toelichting kunnen verschaffen. Doordat de groei van de collectie eindig is, zal het museum daarna goed in staat zijn de nieuwe aanwinsten te ontsluiten vanuit de vaste formatie.

In 2003 is het museum van het registratieprogramma Q&A overgestapt op Adlib, versie 2.0.1. Het museum heeft momenteel twee licenties voor Adlib. Er is een onderhoudscontract met recht op volledige ondersteuning en upgrades. Toegang tot de collectieregistratie is alleen intern mogelijk. Het museum werkt al geruime tijd met een eigen trefwoordenlijst (thesaurus VMA) en er zijn digitale afbeeldingen van de collectie, maar de afbeeldingen zijn niet gestructureerd opgeslagen en er is slechts op ad hoc-basis gebruikgemaakt van de mogelijkheid digitale afbeeldingen aan de objectgegevens toe te voegen.

3.2. Opslag en ontsluiting digitaal beeld

Digitale afbeeldingen vormen een belangrijk deel van de informatievoorziening voor de afdelingen die verantwoordelijk zijn voor de communicatie, educatie, website en tentoonstellingen. Naast digitale beelden van de collectie werkt het Verzetsmuseum ook met digitaal beeld dat niet direct is gekoppeld aan de eigen museumcollectie. Het betreft beeldmateriaal van derden (particulieren en instellingen) dat gebruikt wordt voor wisseltentoonstellingen, de website, PDA's, spurboekjes en voor PR-doeleinden. Dit kunnen historische beelden zijn, maar ook foto's van objecten. Daarnaast

gaat het om beelden die door het museum zijn gemaakt van eigen activiteiten (openingen, lezingen, educatieve activiteiten) en van eigen tentoonstellingsopstellingen. Binnen het museum gaat al met al veel digitaal beeld rond. Dit betekent een flinke belasting voor het netwerk en moeilijkheden op het gebied van versiebeheer (wat was het origineel, wat is een aangepaste versie en waar en hoe worden de beelden opgeslagen).

Digitale beelden worden momenteel door verschillende medewerkers op verschillende plekken op het netwerk opgeslagen en zijn slecht ontsloten. Er is een grote behoefte aan een systematische ordening en ontsluiting waardoor dit beeldmateriaal consequent en overzichtelijk toegankelijk wordt gemaakt.

3.3. Bibliotheek en informatie-eiland

De bibliotheek van het Verzetsmuseum is vooral een handbibliotheek, bedoeld om de medewerkers van het museum te ondersteunen in hun informatiebehoefte. De bibliotheek is slechts in beperkte mate toegankelijk voor het publiek. De catalogus wordt in Q&A op een stand-alone pc bijgehouden. Verzoeken van medewerkers worden door de bibliotheekmedewerkers behandeld. De bibliotheek wordt op kleine schaal geraadpleegd door externen. De bibliotheek heeft de maximale capaciteit bereikt. Er is besloten de bibliotheek niet fysiek uit te breiden, maar deze meer te specialiseren in 'grijze' literatuur en unieke publicaties over verzet, zodat de collectie een aanvulling is op die van het NIOD. De bibliotheekcatalogus wordt beter toegankelijk gemaakt.

Het informatie-eiland is een aparte openbare publieksruimte waar de bezoekers naslagwerken en tijdschriften kunnen inzien ter verdieping op individueel niveau. Ook zijn er zes computers waarop verschillende informatieve en educatieve programma's draaien.

3.4. Website

In september 2007 ging de nieuwe website van het Verzetsmuseum online, waarin de oude informatieve museumsite en de jongerensite zijn samengevoegd in een nieuwe vorm, aangevuld met een Engelstalige versie. Veel mensen weten de weg naar de website te vinden. Met de lancering van de Engelse website is het museum zijn buitenlandse bezoekers beter van dienst. De nieuwe website bestaat uit de onderdelen 'kinderen' (educatie), 'WOII' (historische informatie), en 'museum' (algemene informatie, pr). De afdeling Educatie wordt verantwoordelijk voor het onderhoud van de afdeling 'kinderen', de conservator voor de afdeling 'WOII', en de afdeling Communicatie en PR voor de afdeling 'museum'. De afdelingen Educatie en Communicatie zijn het meest intensief betrokken bij het vormgeven en regelmatig updaten van de website. Updates zullen vooral plaatsvinden bij nieuwe exposities, activiteiten, nieuws, etc.

3.5. PDA's

Het Verzetsmuseum is begonnen met de inzet van PDA's voor volwassenentours door de vaste expositie. De tour voor volwassen bezoekers is nu in het Nederlands en het Engels beschikbaar. De bedoeling is de tour in de toekomst ook in het Duits en in andere talen aan te bieden, waarbij gelijktijdig de website in die taal zal worden geïntroduceerd. Een tour voor de afdeling Nederlands-Indië is in voorbereiding. De educatieve PDA-tour, die in het najaar van 2007 wordt opgeleverd, zal qua inhoud volledig afwijken van de volwassenenversie.

De PDA is gekoppeld aan het CMS voor de website. Het Verzetsmuseum huurt 48 PDA's (met eigen kasten en oplaad- en synchronisatiesysteem) van GuideID voor de duur van één jaar met optie op verlenging. GuideID is verantwoordelijk voor het onderhoud en de hard- en software.

3.6. Communicatie en PR

De afdeling Communicatie en PR onderhoudt diverse externe contacten van het museum. De afdeling verstuurt per mail persberichten over diverse activiteiten, zoals wisseltentoonstellingen, evenementen, presentaties en lezingen. Deze informatiestroom is gericht op extern gebruik, en valt onder verantwoordelijkheid van de PR-medewerker. Alle persberichten zijn ook via de website te downloaden. De PR-afdeling is ook verantwoordelijk voor de periodieke publieksenquêtes.

3.7. Werkprocedures

Binnen het museum bestaat grote behoefte aan het verbeteren en/of automatiseren van werkprocedures, zodat informatie beter toegankelijk en terugvindbaar is en er efficiënter gewerkt kan worden. De belangrijkste knelpunten betreffen:

Digitaal archief

Op het computernetwerk is een gedeelde netwerkschijf 'DATA', met een totale capaciteit van 350 GB. De meeste mappen op deze schijf zijn voor alle medewerkers toegankelijk. Elke medewerker heeft daarnaast zijn eigen schijf. Het digitale secretariaatsarchief zit op een aparte schijf 'Archief'. Op deze schijf en op de DATA-schijf is geen afdoende ordening aangebracht, waardoor deze zeer onoverzichtelijk zijn. Zoeken gebeurt vooral met behulp van de Windows-verkenner of met behulp van Copernicus. Er zijn plannen in ontwikkeling ter verbetering.

Systematiek boekingen/publieksenquêtes

De baliemedewerkers zijn verantwoordelijk voor de boekingen van (school)groepen. Het boeken gebeurt handmatig, op papieren invulformulieren, die in ordners worden bewaard. De boekingen worden met de hand in een agenda geschreven. Adressen en bezoekgegevens worden vervolgens digitaal verwerkt door de afdeling Educatie om het schoolbezoek voor andere doeleinden te registreren. De balie verricht handmatig de periodieke publieksenquêtes, die vervolgens digitaal worden verwerkt. Vanwege de geringe computervaardigheden van het deels vrijwillige baliepersoneel heeft het museum digitalisering van de boekingen en de enquêtering tot nu toe uitgesteld. Vanwege het toenemende aantal bezoekers worden efficiëntere, gedigitaliseerde systemen echter noodzakelijk.

4. GEWENSTE INFORMATIEVOORZIENING

Het Verzetsmuseum streeft ernaar zoveel mogelijk belangstellenden kennis te laten nemen van het dagelijks leven en het verzet van Nederlanders tijdens de bezetting. Door gebruik te maken van digitale technieken wil het museum zijn collectie en kennis toegankelijk maken voor een breed publiek.

Het museum beschikt over een modern en adequaat collectieregistratiesysteem, Adlib, en wil dit systeem in de toekomst verder inzetten om de kerntaken van het museum beter uit te kunnen voeren. Het museum heeft ook behoefte aan betere structurering en een goede organisatie van de groeiende digitale collecties. Duidelijke afspraken, betere organisatie van de netwerkstructuur en betere ontsluiting van digitaal beeld leveren een bijdrage aan een efficiëntere informatiehuishouding. Het Verzetsmuseum beschikt echter over beperkte expertise en menskracht om de ICT-organisatie te ontwikkelen en te beheren.

4.1. Digitaliseren (en registreren) collectie Verzetsmuseum

De afgelopen jaren heeft het Verzetsmuseum geen prioriteit gegeven aan digitalisering van de collectie en beeldregistratie in Adlib. Inmiddels wordt er echter dermate vaak naar digitale beelden gevraagd dat er grote behoefte is om te starten met digitalisering van de collectie. Voorwaarde voor digitalisering is uitbreiding van de collectieregistratie. Hoewel objecten of groepen objecten in basis zijn geregistreerd, zijn deze registraties te weinig onderscheidend om (digitale)objecten terug te kunnen vinden. Voorts is de contextinformatie nog niet in het systeem vastgelegd. Dit is vaak essentieel om de betekenis van de objecten te begrijpen. Om deze reden wil het museum de registratieachterstand professioneel aanpakken, door het tijdelijk aantrekken van een betaalde, gespecialiseerde kracht.

Digitalisering van de collectie is nodig om de kerntaken beter te kunnen uitoefenen. Voor een efficiënte ontsluiting van de collectie, en uit het oogpunt van beheer en behoud van het originele materiaal, dient de collectie systematisch gedigitaliseerd te worden. De koppeling van digitale afbeeldingen aan de registratie in Adlib vergroot de toegankelijkheid van de collectie; de collectie kan worden geraadpleegd door derden, zonder dat het kwetsbare materiaal zelf hoeft te worden gehanteerd. In eerste instantie is een betere ontsluiting van de collectie d.m.v. digitalisering bedoeld voor de eigen museummedewerkers, externe onderzoekers en medewerkers van collegamusea. Het museum wil in de toekomst ook stapsgewijs meer informatie over de collectie via de eigen website of via gezamenlijke ICT-projecten (Nationale Beeldbank WOII / Het Geheugen van Nederland) openbaar maken.

Het Verzetsmuseum zal op grond van de volgende criteria keuzes maken met betrekking tot (projectmatige) digitalisering:

- Het materiaal moet representatief zijn binnen een bepaald onderwerp
- Het materiaal moet grote cultuurhistorische waarde hebben en/of van unieke waarde zijn
- De verwachting is dat er een zodanige potentiële gebruikersgroep is dat de inspanning gerechtvaardigd is

- Er dient zich een goede kans aan (bijvoorbeeld een tentoonstelling of nieuwe aanwinst) om het materiaal te digitaliseren

Voordat het materiaal wordt gedigitaliseerd zal het museum ook keuzes maken met betrekking tot de digitale format(s) waarin het materiaal wordt opgeslagen. Belangrijke overwegingen hierbij zijn duurzaamheid, productiekosten en opslagcapaciteit.

Om de collectie aan een breed publiek te presenteren dient de een deel van de collectie professioneel te worden gefotografeerd. Dit is een tijdrovende en kostbare aangelegenheid. Digitalisering zal extern moeten plaatsvinden vanwege de beperkte ruimte, apparatuur en mankracht in het museum. Openbaarmaking via de website vergt bovendien uitbreiding van de formatie ten behoeve van de servicevragen die hiermee zullen toenemen. Het museum kan dit op dit moment nog niet realiseren. Door uitvoering van de basisdigitalisering worden echter de randvoorwaarden geschapen voor een verdere openbaarmaking van de collectie in de toekomst.

4.2. Opslag en ontsluiting digitaal beeld

Digitale afbeeldingen vormen een belangrijk deel van de informatievoorziening door de afdelingen die verantwoordelijk zijn voor de communicatie, educatie en presentatie. Goed beleid voor opslag en ontsluiting van digitaal beeldmateriaal is van belang voor een efficiënte informatievoorziening. Er is grote behoefte aan structurering op dit punt. Er zijn op uiteenlopende plekken veel digitale beelden – vaak in verschillende versies – in omloop. Dit is een belasting voor het netwerk, terwijl de beelden voor het personeel moeilijk terugvindbaar en toegankelijk zijn.

Het museum zal niet alleen de collectie digitaliseren en afbeeldingen toevoegen aan de registratieformulieren in Adlib, er wordt ook een protocol opgesteld voor de selectie, omschrijving en ontsluiting van materiaal dat digitaal binnenkomt en niet direct is gekoppeld aan de eigen collectie. Het museum zal een procedure ontwikkelen en implementeren om digitaal beeld dat nu her en der op het netwerk staat gestructureerd te ontsluiten.

Het zal discipline van de verantwoordelijke museummedewerkers vragen om zich aan de procedures te houden en tijd vrij te maken om beeld toegankelijk te maken.

Retrospectivische ontsluiting van de aanwezige digitale beelden is niet haalbaar binnen de huidige bezetting. Dit zou op projectbasis uitgevoerd kunnen worden door iemand die de weg weet in het museum en daardoor over de noodzakelijke kennis beschikt om het uiteenlopende digitale beeldmateriaal te herkennen. Geschat wordt dat ongeveer 5 tot 10 beelden per uur kunnen worden ontsloten, afhankelijk van de mate waarin en wijze waarop metadata beschikbaar zijn.

4.3. Digitaliseren en ontsluiten audiovisueel materiaal Verzetsmuseum

Het Verzetsmuseum bezit een grote hoeveelheid audiovisueel materiaal. Dit bestaat uit eigen gemaakte interviews met directbetrokkenen voor het vastleggen van informatie over de collectie (zowel op geluidstape als op video) en uit producties gemaakt voor wisseltentoonstellingen, vaak samengesteld in samenwerking met externe bedrijven. Het audiovisuele materiaal staat momenteel voor een groot deel op verouderde dragers en is onderhevig aan verval. Het museum heeft opnames op audiocassettes, VHS-tapes, Umatic-tapes, Betacam-banden, DVD's, mini-DV en minidisks.

Het AV-materiaal moet worden geïnventariseerd, geordend en geregistreerd. Voorts dient het overgezet te worden op een duurzame en bruikbare drager (gedigitaliseerd). De meeste verouderde dragers kunnen niet meer met behulp van eigen apparatuur afgespeeld worden en zullen extern moeten worden gedigitaliseerd. Dit kan een kan een kostbare aangelegenheid zijn. Het Verzetsmuseum vraagt offertes aan, waarna externe financiering zal worden gezocht. Mogelijk past digitalisering van het AV-materiaal binnen het subsidiekader Programma Erfgoed van de Oorlog van het Ministerie van VWS.

Het gedigitaliseerde materiaal is in eerste instantie bedoeld voor intern gebruik, maar zal op termijn ook voor een groter publiek toegankelijk zijn.

4.4. Oral history

Het Verzetsmuseum hecht veel waarde aan het vastleggen van achtergrondinformatie bij de collectie door middel van interviews met betrokkenen. Tot nu toe heeft het Verzetsmuseum oorlogsgetuigen geïnterviewd voor de samenstelling van de vaste opstelling en wisseltentoonstellingen, en voor het vastleggen van achtergrondgegevens bij de schenking van collectie. Het museum is er nooit aan toegekomen om interessante ooggetuigen te interviewen zonder zo'n directe aanleiding. Daar wil het museum verandering in brengen. Er zijn steeds minder mensen die uit eigen ervaring over de Tweede Wereldoorlog kunnen vertellen. Nu het nog kan wil het museum mensen interviewen over aspecten van verzet en het dagelijks leven, waarover nog geen interviews op film zijn vastgelegd.

Het Verzetsmuseum Amsterdam is een van de initiatiefnemers geweest tot het nationale oral history project 'Getuigen Verhalen', dat nader is ontwikkeld in het kader van het programma Erfgoed van de Oorlog van het ministerie van VWS. De in dit kader vastgelegde getuigenissen worden openbaar beschikbaar gesteld voor toekomstig gebruik voor tentoonstellingen, documentaires, educatieve programma's, enz.

4.5. De website

De website van het museum is van belang voor communicatie met het publiek. Daarnaast speelt het een belangrijke rol in het verwezenlijken van de educatieve doelstellingen van het museum. Naast praktische en uitgebreide inhoudelijke informatie over het museum, de vaste opstelling, wisseltentoonstellingen en activiteiten, biedt de website onder meer een overzichtelijk naslagwerk over de Tweede Wereldoorlog en een speciaal kindergedeelte. Dit is een belangrijke informatiebron voor het onderwijs. De website kan op school worden gebruikt bij het voorbereiden van een museumbezoek, het biedt lessuggesties voor docenten, achtergrondinformatie, en een onderdeel voor het maken van werkstukken en spreekbeurten. De website wordt in toenemende mate gebruikt voor het zelfstandig leren buiten schoolverband.

Op het terrein van educatie experimenteert het Verzetsmuseum zo mogelijke met nieuwe ICT-mogelijkheden en technieken. De website is één van de plekken waar met nieuwe educatieve toepassingen kan worden geëxperimenteerd, zoals bijvoorbeeld web 2.0 toepassingen als tagging, blogging enz. voor kinderen.

4.6. Database verzetsmensen

Een oude wens van het Verzetsmuseum Amsterdam is het opzetten van een interactieve database van verzetsmensen in Nederland. Een dergelijk overzicht bestaat nog nergens. Een deel van de namen van verzetsmensen is bekend uit primaire en secundaire bronnen. De gegevens zouden moeten worden geïnventariseerd en bijeengebracht in een database, waarbij gebruik kan worden gemaakt van wikipedia-achtige mogelijkheden, met links naar groepen, andere namen, locaties, gebeurtenissen en verzetsacties. Het museum wil het publiek in de gelegenheid stellen informatie toe te voegen. Hierbij wordt gedacht aan web 2.0 toepassingen, waarbij *social networking* en de directe betrokkenheid van bezoekers centraal staan. Als voorbeeld voor deze database dienen projecten als het Geheugen van Oost van het Amsterdams Historisch Museum, Maritiem Digitaal (de gezamenlijke database van de belangrijke maritieme musea in Nederland) en het Digitaal Joods Monument van het Joods Historisch Museum.

Het Verzetsmuseum wil een toonaangevend museum zijn waar mensen terecht kunnen voor informatie over de bezetting en met name het verzet, vandaar dat het museum het als zijn taak ziet om informatie over het verzet structureel en integraal in kaart te brengen en openbaar te maken. De database kan een belangrijke aanvulling zijn op de bestaande kennis over verzet tijdens de Tweede Wereldoorlog.

Voor de realisering van de database lijkt het zinvol om samen te werken met instellingen en personen met relevante expertise en kennis. Er hebben in dit kader oriënterende gesprekken plaatsgevonden met diverse organisaties.

4.7. Bibliotheek: catalogus van Q&A naar Adlib

Het huidige directe gebruik van de bibliotheek door medewerkers is gering, omdat de inventaris van de collectie slecht toegankelijk is, via één stand-alone computer. De gegevens zijn ingevoerd in het verouderde programma Q&A, waarvoor geen ondersteuning of updates meer worden geleverd. Er is geen digitale back-up van de data. Mocht er iets misgaan met Q&A dan zijn de gegevens voorgoed verloren

Het gebruik en de toegankelijkheid van de bibliotheek, die zich ontwikkelt tot een gespecialiseerde bibliotheek, zou flink verbeterd kunnen worden als de catalogus op een aantal werkplekken in het museum beschikbaar is. De bibliotheekcollectie wordt op korte termijn naar een up-to-date bibliotheekapplicatie overgezet. Het ligt voor de hand om de catalogus naar Adlib te migreren, daar het museum dit pakket al voor de collectieregistratie gebruikt.

4.8. Communicatie en PR

Het vakgebied van communicatie en PR is op het terrein van automatisering en digitalisering volop in ontwikkeling. Het museum volgt met grote belangstelling ontwikkelingen als gepersonaliseerde e-mailings, online enquêtes, e-ticketing, webshops, enzovoorts.

Het Verzetsmuseum heeft niet de ambitie om op dit terrein koploper te zijn, maar draagt er wel zorg voor om mee te gaan met de tijd.

4.9. Werkprocedures

Het Verzetsmuseum streeft ernaar om als professioneel museum steeds betere en efficiëntere werkprocedures te ontwikkelen. ICT is een belangrijk hulpmiddel om meer gestructureerd en efficiënter te werken. Bovendien biedt het de mogelijkheid om processen beter te monitoren en te rapporteren. Een eerste stap kan worden gemaakt door betere beheersing van de digitale data. Voor de schoolboekingen en de registratie van bezoek(ers)gegevens (publieksenquêtes) wordt onderzocht of er efficiëntere boekings- en registratiemogelijkheden zijn.

Aandachtspunt is dat het museum met een grote groep vrijwilligers werkt van wie velen weinig affiniteit met ICT hebben. De ontwikkeling van meer geautomatiseerde werkprocedures zal dan ook vanuit de staf bedacht en uitgewerkt moeten worden. Ook op uitvoerend niveau zal extra inzet van de staf noodzakelijk blijven. Het museum zal bij de werving van vrijwilligers in de toekomst meer kijken naar de computervaardigheden.

5. DIGITALISERINGPLAN

Dit digitaliseringsplan vertaalt het informatiebeleid van het museum naar de uitgangspunten voor de ICT-praktijk. Een nadere uitwerking in concrete digitaliseringsprojecten zal hieruit voortvloeien. De belangrijkste argumenten voor het Verzetsmuseum om te digitaliseren zijn naar voren gekomen in de bovenstaande hoofdstukken: betere toegankelijkheid van eigen collecties, kennisverspreiding over de collecties en conservering van origineel materiaal.

Voor de digitalisering hanteert het museum de volgende doelstellingen en uitgangspunten:

- Gestandaardiseerde en duurzame toegang tot (informatie over) de originele objecten.
- Originele objecten op nieuwe wijze, in relatie tot andere objecten en/of contextuele informatie, presenteren.
- Het gebruikmaken van standaardtechnologieën en het bouwen van een open, flexibel systeem dat kan worden aangepast aan toekomstige ontwikkelingen.
- Deelcollecties zullen professioneel en op hoge resolutie worden gedigitaliseerd als het materiaal kwetsbaar is of bedoeld voor publiekstoepassingen of reproductie. Wanneer het digitaal beeld slechts bedoeld is om objecten te herkennen (bijv. in Adlib), hoeft het niet professioneel en op hoge resolutie gedigitaliseerd te worden.
- Als het om digitalisering van specifieke collecties gaat en er bestaat de mogelijkheid dit in samenwerking met partners te doen, dan geniet dit de voorkeur van het museum.
- De potentiële gebruikersgroep moet zodanig zijn dat de inspanning is gerechtvaardigd.

5.1. De collecties

Het Verzetsmuseum zet zich in om de volgende collecties te digitaliseren:

Collectie	omvang (ca.)	in adlib	al gedigitaliseerd
Foto's	6.335	100%	ca. 100%
Voorwerpen	1.200	100%	
Particuliere archieven	665	50%	
AV eigen interviews met oorlogsgetuigen	150 audiocassettes / tientallen video's en minidisks	0%	
Affiches	620	100%	
Prenten, tekeningen, schilderijen	500	85%	

Deze collecties vormen de basis van het museum en bevatten belangrijk, uniek materiaal. Het museum zet zich op dit moment in om de collectie voorwerpen, particuliere archieven en AV te gaan digitaliseren. De collectie particuliere archieven zal niet zonder meer in zijn geheel worden gedigitaliseerd. Bij de registratie van de PA's wordt bekeken welke afzonderlijke archieven, of onderdelen uit een archief, voor digitalisering in aanmerking komen (prioriteitsaanduiding), waarna de digitalisering gefaseerd zal plaatsvinden.

De fotocollectie is reeds in het kader van de Nationale Beeldbank WOII gedigitaliseerd. Mogelijk kunnen in dit kader ook de collecties affiches en prenten, tekeningen en schilderijen op termijn worden gedigitaliseerd. Zo niet dan streeft het Verzetsmuseum ernaar in elk geval de unieke en zeldzame exemplaren uit deze collecties te digitaliseren.

De overige collecties bestaan uit materiaal dat niet uniek is (voornamelijk drukwerkcollecties), die elders of in samenwerkingsprojecten zullen worden gedigitaliseerd.

Naast het authentieke materiaal beheert het Verzetsmuseum documentaire filmproducties die voor zelf geproduceerde tentoonstellingen zijn vervaardigd. Ook deze producties worden, voor zover het analogo materiaal betreft, net als het primaire AV-materiaal gedigitaliseerd.

5.2. ICT infrastructuur

Het systeembeheer wordt deels verzorgd door het externe bureau P&B Automatisering. Er is geen onderhoudscontract met P&B. De medewerker financiële administratie is verantwoordelijk voor de dagelijkse ICT-activiteiten, geassisteerd door de bureauassistent.

De ICT infrastructuur binnen het museum functioneert naar behoren. De grootste knelpunten op het gebied van ICT, om de gewenste informatievoorzieningen te bereiken, zijn de beperkte schijfcapaciteit voor opslag van digitaal materiaal en de beheersbaarheid van het bibliotheekstelsel. Als het museum over gaat tot digitalisering moet de schijfruimte worden uitgebreid. Dit kan eenvoudig worden opgelost. Afhankelijk van de structuur en opzet van de digitalisering zal worden gekeken naar de meest geschikte methode.

5.3. Wijze van digitalisering

Metadata, collectieregistratie

Collectieregistratie wordt door medewerkers van het Verzetsmuseum in Adlib vastgelegd, conform internationale afspraken met betrekking tot collectieregistratie (de ICOM criteria)¹. Adlib is

¹ De internationale richtlijnen voor minimale registratie van museumobjecten is ontwikkeld door het International Committee for Documentation (CIDOC) van the International Council of Museums (ICOM): *International Guidelines for Museum Object Information: The CIDOC Information Categories*. De volgende acht velden zijn verplicht:

1. Instellingsnaam
2. Objectnummer
3. Objectnaam
4. Titel
5. Verwerving Datum
6. Verwerving Methode
7. Verwerving Van
8. Huidige Standplaats

De minimum eisen voor collectieregistratie, om in aanmerking voor Museumregistratie te komen, zijn:

- i) Er is een register van in- en uitgaande stukken bijgehouden.
- ii) Van alle objecten in eigendom of langdurig in bruikleen worden minimaal noodzakelijke basisgegevens systematisch vastgelegd. Het betreft de naam van de instelling, het uniek inventarisnummer, de objectbenaming, de verwervingsgegevens en de standplaats.

gebaseerd op 'CIDOC Guidelines for Museum Object Information' en de Spectrum-standaard. Bij correct gebruik van de database voldoet het museum aan de internationale museale metadata standaards.

Thesaurus

Het Verzetsmuseum werkt met een eigen thesaurus voor inhoudelijke ontsluiting van de collecties: de VMA-thesaurus. Het museum heeft een eigen thesaurus ontwikkeld, omdat de AAT voor het museum niet zinvol is. In de AAT worden objecten naar vorm of functie beschreven ('beker, schilderij') terwijl voor het Verzetsmuseum context, gebeurtenissen en inhoud van primair belang zijn. Zo is een melkbus pas relevant als die betrekking heeft op de melkstaking.

Scannen

Plat materiaal als prenten, tekeningen en foto's zullen worden gescand. Scanning is niet aan trends onderhevig en het scannen op lage of hoge resolutie maakt qua tijdsinvestering niet uit. Het grote verschil tussen scannen op lage of op hoge resolutie zit in de opslagcapaciteit die nodig is voor het gescande materiaal.

Bij digitalisering van plat materiaal wordt door het museum – zoals over het algemeen in de museumwereld – gekozen voor scanning van 20x25 cm op 300 DPI, opgeslagen als TIFF (Tagged Image File format, DEN register C.02.01.01.02.06). De detailreproductie is bij deze resolutie nog dermate hoog dat bij het inzoomen details zichtbaar worden die met het oog niet of nauwelijks waarneembaar zijn. Als de beelden in kleur gedigitaliseerd, ongecomprimeerd opgeslagen worden, nemen ze 75% minder opslagcapaciteit in beslag dan beelden die op 600 DPI zijn gedigitaliseerd.

Digitale fotografie

Driedimensionale objecten kunnen niet worden gescand, maar moeten digitaal worden gefotografeerd. Het is erg kostbaar om driedimensionale objecten professioneel, duurzaam digitaal te fotograferen (opstelling, de fotograaf, *objecthandling*, nabewerking enzovoorts). Daarnaast stelt elk gebruiksdoel zijn eigen eisen wat betreft perspectief en achtergrond, waardoor het niet zinvol is de gehele collectie objecten zonder meer professioneel te laten fotograferen.

Digitale fotografie ter ondersteuning van collectie-informatie heeft als primaire doel het herkennen van objecten. Foto's voor herkenningdoeleinden zullen over het algemeen door de museummedewerkers zelf met behulp van een productiestraat en standaard fotoapparatuur digitaal worden gefotografeerd. De beelden zijn minder van kwaliteit en zullen over het algemeen op 72 DPI worden opgeslagen.

Digitale foto's voor publicaties worden professioneel gemaakt. Objecten worden dan op hoge resolutie digitaal gefotografeerd en met behulp van Photoshop nabewerkt.

Opslagformats digitaal beeld

Om op de lange termijn leesbaarheid van digitale documenten te verzekeren worden standaard bestandsformaten gebruikt. Standaard bestandsformaten hebben hun status te danken aan (officiële) standaardiseringsinitiatieven of aan de grootschalige verspreiding. Standaard bestandsformaten

-
- iii) Het inventarisnummer is aangebracht op het object of op een label dat aan het object bevestigd is.
 - iv) De objectgegevens zijn ontsloten: er is een zoekstelsel dat de gegevens toegankelijk maakt.

hebben het voordeel dat ze compatibel zijn met meerdere softwaretoepassingen. Wanneer één applicatie niet meer beschikbaar is, hoeven de computerbestanden niet onmiddellijk omgezet worden.

Veel bestandsformaten passen compressie toe bij de opslag van data. Compressie wordt vooral toegepast om de bestandsgrootte te beperken. Compressie stemt echter niet overeen met de doelstelling om duurzaam en zo platformonafhankelijk mogelijk te archiveren. Decompressie is een essentiële schakel in het reconstructieproces van een gecomprimeerd bestand. Als de decompressiesleutel niet (meer) beschikbaar is dan kan het bestand niet meer (juist) geopend worden en kan het als verloren beschouwd worden. Dit alles betekent dat het raadzaam is om van de gedigitaliseerde objecten eerst een ongecomprimeerde versie op te slaan.

Het Verzetsmuseum gaat de moederbestanden van hoogwaardig gedigitaliseerd beeldmateriaal als ongecomprimeerd TIFF bestand opslaan. TIFF is een platformonafhankelijke standaard voor opslag van beeldmateriaal. Het moederbestand wordt op een afgeschermd deel van het netwerk opgeslagen. Ieder moederbestand neemt tussen de 20 en 30 Mb in. Van ieder digitaal beeld wordt een kopie in JPEG opgeslagen voor raadpleging en gebruik. De JPEG heeft nog steeds een resolutie van 300 DPI.

5.4. Wijze van beschikbaarstelling

Digitaal beeld wordt gekoppeld aan de registratiegegevens in de Adlib-database, waardoor de digitale afbeeldingen intern via Adlib toegankelijk zijn.

Online

Het Verzetsmuseum streeft ernaar om op termijn, stapsgewijs digitaal beeldmateriaal en gedigitaliseerde informatie online beschikbaar te stellen. Het museum vertelt, aan de hand van de collectie, verhalen over bezetting en verzet tijdens de Tweede Wereldoorlog. Het museum presenteert deze verhalen op de website en koppelt gedigitaliseerde onderdelen van de collectie aan deze verhalen.

On site

Aanvullende informatie bij de vaste opstelling wordt sinds enige tijd middels PDA's beschikbaar gesteld. GuideID, de PDA-leverancier heeft samen met het Verzetsmuseum een Content Management Systeem ontwikkeld dat niet gecompileerd is, maar waar het museum zelf informatie (zoals digitale afbeeldingen) aan kan toevoegen en uit kan halen. Zodoende kan het museum de tour zelf beheren, aanpassen en ontwikkelen.

Samenwerking

Het Verzetsmuseum zet zich in om de eigen collectie zo mogelijk binnen samenwerkingsprojecten te digitaliseren en zowel gezamenlijk als op de eigen website beschikbaar te maken. Standaarden voor digitalisering en metadatering die binnen deze projecten worden ontwikkeld, zullen in toekomstige digitaliseringsprojecten van het Verzetsmuseum worden voortgezet.

5.5. Duurzaamheidsstrategie

Duurzaam en betrouwbaar digitaliseren en archiveren vraagt over langere periode bijzondere zorg. De belangrijkste aandachtsmomenten zijn:

1. Bij de productie van digitale data: welke opslagformats verdienen het predikaat duurzaam?
2. Bij het wijzigen of vervangen van software: ondersteunt de nieuwe software de *formats* die geproduceerd zijn met de oude software of is de digitale informatie over te zetten naar het nieuwe *format*?
3. Bij het wijzigen of vervangen van hardware: ondersteunt de nieuwe hardware de (oude) software en zijn media behorend bij de oude hardware nog raadpleegbaar met de nieuwe hardware?

Samenstelling digitale collectie

Bij de productie van digitale data wordt zo veel mogelijk rekening gehouden met toekomstig beheer, opslag, beschrijvingsniveau, onderhoud en langdurige of zelfs permanente beschikbaarheid van de digitale gegevens. Het museum kiest voor internationaal erkende, duurzame *formats* en standaarden.

Metadata:	ICOM-standaard voor objectregistratie
Ontsluiting:	Op basis van eigen VMA thesaurus, die binnen het museum beschikbaar is en ook aan anderen beschikbaar kan worden gesteld.
Digitaal beeld:	JPEG, TIFF
AV-materiaal:	Op advies van deskundigen (Beeld en Geluid) zal een format worden gekozen.

Uitgangspunt bij de keuze voor deze *formats* is dat ze industriestandaarden zijn en niet gebonden zijn aan specifieke software. Ook bij het ontwikkelen van nieuwe soorten digitale data zal gebruik gemaakt worden van duurzame industriestandaarden.

Software

Bij de aanschaf van nieuwe applicaties zal zoveel mogelijk gekozen worden voor solide leveranciers en standaardpakketten. Daarnaast wordt rekening gehouden met de gescheiden opslag van data en applicatie en wordt gekeken of de data middels duurzame *formats* geëxporteerd kan worden. Zo heeft het museum voor Adlib gekozen, omdat Adlib het meest gangbare museale softwarepakket in Nederland is, en veel duurzame exportformats (dublin core, XML, ascii text enz.)² ondersteunt.

Back-up

Het museum maakt dagelijks back-ups van de digitale data. Regelmatig wordt er een back-uptape mee naar huis genomen door de medewerkster van de administratie. In geval van calamiteit kan het museum terugvallen op de back-up van de digitale data en zelfs op een decentrale kopie.

Verzetsmuseum Amsterdam / Reekx, november 2007

² Adlib stelt op zijn website: "Wij leggen hierbij de nadruk op open systemen en internationale standaarden." (www.adlibsoft.com)